

ILKKA RENTOLA

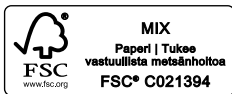
GENEVEN MIES

DOCENDO

Ilkka Rentola

GENEVEN MIES

DOCENDO

Ensimmäinen painos
Copyright © Ilkka Rentola ja Docendo 2026

Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

Kansi: Jussi Jääskeläinen / kobaia-design
Taitto: Noora Ohvo

Lainaukset:
W. Somerset Maughamin Salainen asiamies, suomentanut Kristiina Kivivuori, Otava 1958;
puhelinanomajäljennös, Geneve 15.12. 1939 yöllä klo 1.30, UM:n arkisto

ISBN 978-952-850-807-6
Painettu EU:ssa
Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@docendo.fi

”Salaisen asiamiehen työ on yleensä äärimmäisen yksitoikkoista. Se on suurelta osalta tavattoman hyödytöntä. Sen tarjoama kertomuksiin soveltuva aines on hajanaista ja väritöntä; kirjailijan itsensä on tehtävä se yhtenäiseksi, draamattiseksi ja todennäköiseksi.”

W. Somerset Maugham

Ensimmäinen osa

AIDA

GENEVE 30.II.1939

Olin varannut huoneen keskihintaisesta hotellista läheltä rautatieasemaa, koska siellä kukaan ei tuntisi meitä. Jossain rantakadun loistohotelleista olisimme melko varmasti törmänneet tuttuihin. Mutta Hôtel Cornavin ei ollut seurapiirien suosiossa. Sinne ei tultu näyttäytymään. Sinne majoittui kasvottomia kauppamatkustajia, vähäpätöisiä virkamiehiä, lehtimiehiä tai muita miehiä muissa aikeissa.

Huoneessa ei ollut mitään tavallisesta poikkeavaa, vain parisänky, ja sen kummallakin puolella yöpöytä ja pöytälamppu. Sänkyä vastapäätä olevasta peilistä nainen ei pitänyt. Hän pyysi, että sammuttaisın valot. Aamuyöllä huoneen täytti kivihiiilen ja ratapölkkyjen haikea tuoksu. Olen aina pitänyt tuosta rautateille ominaisesta tuoksusta. Se herättää halun lähteä matkalle kaukaiseen paikkaan mieluiten ilman ennakkovalmisteluja.

Aamulla peilistä katsoi minua Geneven mies täynnä onnen tunnetta. Olin tyytyväinen mieheen: valloittava hymy, hyvin leikatut hiukset, jakaus kuin viivaimella vedetty, ikä 39 vuotta, iho sileä, silmäpielissä vain muutama ryppy, diplomaatti, maailmankiertäjä, naimaton, seikkailija, vapaus-sodan veteraani.

Tavallisesti vietin yöni omassa sängyssä. Asuntoni sijaitsi vajaan kilometrin päässä asemalta Rue de Lausannen varrella lähellä Kansainvälisen työjärjestön rakennusta. Sen jälkeen, kun olin tavannut naisen, tilanne oli kuitenkin

muuttunut. Aina kun hänen miehensä oli työmatkalla, saatoimme viettää yön yhdessä. Olin onnekas. Hänen miehensä oli usein matkoilla. Joskus minusta tuntui, että liiankin usein. Asiat etenivät nopeasti ja alkoivat muuttua mutkikkaiksi. Mies ei ehkä tiennyt tai sitten hän ei välittänyt. Ehkä hän hautoi jotain mielessään tai ajatteli vain lainaavansa omaisuuttaan. Ei, niin jalomielinen hän ei ollut.

Kun lähdin hotellista, eräs seikka kiinnitti huomioni. Hotellin kapeassa aulassa istui sama pienikokoinen mies, jonka olin nähnyt istuvan samalla paikalla jo edellisenä iltana. Häntä ei voinut olla huomaamatta. Aula oli kapea, oikealla vastaanottotiski ja vasemmalla sohvaryhmä. Sen takaa suurista ikkunoista avautui näkymä aamuruuhkan täyttämälle aukiolle, jossa raitiovaunuja odottelevat ihmiset olivat pakkautuneet pieniksi ryhmiiksi sateenvarjojensa alle.

Annoin portieerille runsaan juomarahan, ja hän iski silmää kuin salaliiton merkiksi. Samalla katsahdin sohvalla istuvaa miestä. Näin hänet nyt takaapäin. Siltä suunnalta ihminen on haavoittuvimmin, niskasta. Hänen niskatukkansa oli siististi leikattu. Tunnistin hänet myös poikkeuksellisen vaaleista hiuksista.

Aamu valkeni sumuisena. Yöllä myrsky oli iskenyt rannan kiveystä vasten ja vettä oli roiskunut rantakadulle asti. Alppien lumihuippuja ei näkynyt. Tuskin näki edes Genevenjärven vastakkaista rantaa. Kaikkea peitti sumu.

Raitiovaunu kolisteli alas järven rantaan ja sieltä edelleen sillan yli vanhaan kaupunkiin, jonka takana lähetystö sijaitsi osoitteessa Rue Charles-Bonnet 14. Olo tuntui epätodelliselta. Olin saanut jotain sellaista, mitä en olisi ansainnut. Maailma näytti kuin se olisi piirretty luonnostellen eivätkä sen ääriviivat olleet selkeitä. Minulla oli ylläni sama tumma puku, joka oli ollut päälläni edellisen illan konsertissa.

Nainen oli pitänyt huolen siitä, että en ollut ehtinyt perehtyä päivän uutisiin. Tiesin, että Neuvostoliitto oli lavastanut välikohtauksen rajalla, sanonut irti hyökkäämättömyyssopimuksen, ja Molotov oli räyhännyt radiossa, mikä ei luvannut hyvää. Ne uutiset olivat jo kuitenkin vanhoja. Yön aikana oli voinut tapahtua mitä tahansa.

Yleensä aamuisin luin tunnollisesti sveitsiläistä laatulehteä *Neue Zürcher Zeitungia*. Lehti oli pitänyt minut kiitettävästi ajan tasalla kansainvälisistä kysymyksistä siitä lähtien, kun olin kolmisen vuotta aiemmin muuttanut Pariisista Geneveen.

Lehti seurasi tiiviisti myös Suomen tapahtumia. Se oli kertonut etupiirijaosta Saksan ja Neuvostoliiton välillä, Baltian kohtalosta, Moskovan neuvotteluista, uhkavaatimuksista ja päivittäin kovenevasta painostuksesta.

En pitänyt kiirettä, palasihan lähettiläs Rudolf Holsti vasta myöhemmin aamupäivällä Bernistä. Siellä hän kävi lähes viikoittain, samoin kuin muutkin lähettiläät. Hänellä sanottiin olevan kaksi hattua. Se tarkoitti, että hän toimi lähettiläänä Kansainliitossa Genevessä, mikä oli hänen todellinen intohimonsa, mutta hän hoiti myös Suomen ja Sveitsin välisiä suhteita Bernin lähetystössä.

Bernin matkoillaan Holstillalla oli tapana tavata hallituksen edustajia ja käydä ulkoministeriössä kuulemassa viimeisimmät sveitsiläisarviot maailman tilanteesta. Hän oli aina tervetullut ja hänen näkemyksiään kuunneltiin. Niin hän oli kertonut, mutta mistäpä minä olisin tiennyt asian oikean laidan. Ehkä häntä pidettiin todellisena maanvaivana, liian terävänä ja liian tietoisena omasta älykkyydestään.

Saavuin lähetystörakennukseen vähän ennen kello kymmentä. Nousin kolmanteen kerrokseen, jossa kanslia sijaitsi, ja panin helpottuneena merkille, että lähettilään ovi oli kiinni. Se merkitsi, että hän ei ollut vielä paikalla.

Lähettilään sihteeri Greta Lindeman istui korva kiinni radiossa ja yritti säätää kanavaa paikalleen. Radiosta kuului katkonaista, englanninkielistä puhetta ja sen etupaneelissa hehkui näkövirityspotki, jonka fosforinvärinen valokaista laajeni aina, kun Greta sai aseman osumaan kohdalleen. Hän oli niin keskittynyt toimeensa, ettei huomannut minua ennen kuin toivotin hyvää huomenta.

Gretan ilme oli huolestunut.

”Helsinkiä pommitettu. Siviiliuhreja. Kaikki on tullut yllätyksenä ilman sodanjulistusta.”

Sitä en ollut kaikesta huolimatta osannut odottaa. Se oli todellinen uutispommi. Oli noloa, että Greta tiesi asiasta ensimmäisenä.

Otin esiin muistiinpanovihon ja kirjoitin ylös Gretan sanelun mukaan uutisen niukkoja tietoja. Tiesin, että heti kun lähettiläs ilmaantuisi paikalle, hän ryhtyisi tenttaamaan minua, koska hän oli viettänyt aamupäivän junassa eikä ollut voinut mistään kuulla viimeisimpiä uutisia. Harmikseni radioääni katosi suhinaan, ja Gretan yrittäessä saada asemaa paikoilleen kuului vain erikielisiä, toistensa päälle puhuvia ääniä.

”Onko ministeriöstä tullut mitään ilmoitusta?” kysyin.

”Ei mitään, emmekä saa puhelinyhteyttä Helsinkiin.”

”Entä Yleisradion uutisia?”

”Olen koko aamun yrittänyt saada niitä kuulumaan.”

Greta vaikutti ärtyneeltä. Hän oli huomannut, että ylläni oli edellisen illan jäljiltä jo hieman ryppyinen puku, ja hän varmaankin mietti, missä olin viettänyt yöni. Ehkä hänen tarkka nenänsä haistoi parfyymien tuoksun, jonka olin vaatteissani tuonut toimistoon.

Lähettiläs saapui paikalle vähän yhdentoista jälkeen. Hän oli kiireinen. Greta nousi tuolistaan.

”Onko herra lähettiläs kuullut uutisia? Sota on syttynyt.”

Holsti ei vaikuttanut yllättyneeltä. Hän meni suoraan työhuoneeseensa toivottamatta edes hyvää huomenta. Se oli hänen tapaistaan. Miksi hänen olisi pitänyt huomata meidät? Tämähän oli juuri hänen hetkensä, diplomatian hetki.

Ovella hän kääntyi.

”Maisteri Narvanmaa, tulkaa heti huoneeseeni, ja Greta, olisitteko niin hyvä ja keittäisitte kahvit. Junan kahvi oli aivan hirveää.”

Greta kiirehti kahvinkeittoon. Hän oli tottunut hoitamaan epäkäytännöllisen lähettilään juoksevat asiat, joihin kuului kaikkea mitä pienen lähetystön arjen hoitaminen edellytti: kutsuihin vastaamista ja niiden lähettämistä, kutsuvieraslistojen laatimista, tapaamisten sopimista, kuljetusten järjestämisestä ja raporttien puhtaaksikirjoittamista.

Lähettiläs asteli etukumarassa työpöytänsä taakse. Ulkoiselta olemukseltaan hän oli ikäistään vanhemman näköinen. Hän oli toiminut kaksi kertaa ulkoministerinä. Ensimmäinen kerta oli päätynyt riitoihin ja toinen katastrofin. Hän kantoi sisällään kaikkia aikaisempia pettymyksiään.

”Kertokaa”, hän sanoi. Ääni oli vaativa. Hän oletti, että olisin seurannut uutisia herkeämättä varhaisesta aamusta lähtien.

”Tiedän sen, mitä kuulin juuri radiosta. Viipuria ja Helsinkiä on tänä aamuna pommitettu. Uutiset kertovat myös siviiliuhreista. Ehkä saamme päivän kuluessa lisätietoja.”

Lähettiläs seiso hetken eleettömänä ja roikotti käsiä edessään. Sitten hän istuutui.

”Mehän tiesimme tämän jo etukäteen, eikö vain? Ennustin kaiken jo raporteissani.”

”Niin, varoititte kyllä.”

Lähettiläs kertoi tapaavansa Kansainliiton pääsihteerin Joseph Avenolin heti seuraavana aamuna, kun tämä palasi Pariisista.

”On kiire saada Venäjän hyökkäys Kansainliiton käsittelyyn. Minun täytyy vielä tänään uudistaa esitykseni Helsinkiin.”

Kun Neuvostoliiton Suomeen kohdistuvat aluevaatimukset olivat tulleet tietoon lokakuussa, oli Holsti esittänyt seuraajalleen ulkoministeri Eljas Erkolle kiistan viemistä Kansainliittoon. Erkko oli ollut toista mieltä. Hän katsoi, että esitys loukkaisi Suomen puolueettomuutta. Kansainliiton katsottiin olevan Britannian ja Ranskan johtama järjestö. Suomen asian käsittely palvelisi niiden etuja shakkia muistuttavassa maailmanpelissä, jossa yksikin siirto voisi johtaa odottamattomiin seurauksiin.

Erkko oli suhtautunut kielteisesti kaikkiin edeltäjänsä esityksiin, mikä ei voinut olla vaikuttamatta pitkään sairastelleen lähettilään mielialaan. Nyt kuitenkin näytti siltä, että hän olisi herännyt uudelleen eloon. Hän toimisi itsenäisesti, ja kokemuksesta tiesin, ettei hän ottaisi apuani vastaan, joten en enää kuunnellut kovin keskittyneesti. Hän oli mielialheessaan. Hän päivitteli Erkon taitamattomuutta. Kun puhe taukosi hetkeksi, sanoin:

”Mutta mitä tehdään Venäjän lähettiläälle? Hänhän johtaa puhetta Kansainliiton neuvostossa ja voi halutessaan pitkittää asiamme käsittelyä loputtomiin.”

”Ei mennä asioiden edelle. Pääasia on päästä neuvotteluyhteyteen. Ellei tulitaukoa saada välittömästi aikaan, se tietää Suomen loppua. Mutta nyt ei ole muuta vaihtoehtoa kuin taistella. Tärkeintä on saada Suomelle kaikki mahdollinen apu.”

Meillä oli selkeä työnjako. Lähettiläs hoiti kansainväliset kysymykset, ja minulle kuuluivat lähetystön toimintaan liittyvät käytännön asiat. Toimin tarvittaessa myös pääkaupungista tulevien valtuuskuntien apuna. Aamuiset tapaamisemme etenivät niin, että lähettiläs puhui, ja minä vastailin kysymyksiin. Joskus saatoin esitellä jonkun laatimani kirjeluonnoksen tai raportin allekirjoitettavaksi. Kaikki lähetystön viralliset viestit lähtivät hänen nimissään. Hän oli hyvin tarkka tästä järjestyksestä.

Lähettiläs huolehti omista virallisista tapaamisistaan, mutta minä liikuin Geneven diplomaattimaailman aluskasvillisuudessa, joka versoi ravinteikkaassa mullassa ja rehotti eri suuntiin. Kuljin syvällä oletusten ja valeutisten maailmassa, samoin kuin muut Kansainliitossa toimivat nuoret diplomaatit, Kansainliiton sihteeristön virkamiehet ja toimittajat. Meidän keskuudessamme tieto oli ainoa vaihdettava valuutta. Kenellä tietoa oli, otettiin mukaan, kenellä sitä ei ollut, jäi ulkopuolelle.

Minulta lähettiläs kuuli viimeisimmät juorut ja ihmisten puheet, jotka huvittivat häntä. Olin huomannut, että joskus hän ripotteli noita minulta saamiaan tietoja raportteihinsa ”hyvin perillä olevista lähteistä saatuina”. Se ei varmasti häirinnyt ketään ulkoministeriössä, koska hänen raporttinsa sisälsivät kaikenlaisia oletuksia. Niissä pohdittiin liian suuria kuvioita, suuria Suomen mittakaavaan, enkä minäkään niitä ymmärtänyt.

Edellisen yön tapahtumat pyörivät mielessäni: peili, valot, pimeys, junien äänet, tuoksut, hiki, rypistyneet lakanat. Lähettilään puhe häipyi taustalle. Katselin tapetin haalistuneita kaislakuviota ja lumpeenlehtiä. Seinässä oli naulanreikiä, jotka periytyivät edellisen lähettilään ajoilta. Ulkona sumu oli muuttunut tihkusateeksi, ilma lämpeni.

Lähettilään yksinpuhelu jatkui. Hän puhui samalla tavalla kuin raportoi. Kesken kaiken hän havahtui.

”Miksi maisteri on pukeutunut tummaan pukuun?”

”Tänään en ehdi millään asunnolleni vaihtamaan pukua ennen iltaa.”

”Mikä iltatilaisuus teillä on?”

”Tänään on Ranskan vastaanotto. Teilläkin on kutsu. Olette sen jo hyväksynyt, jos muistatte.”

Lähettiläs ei heti muistanut. Hän nousi ja kävi ovelta tarkistamassa Gretalta, että kutsuun oli vastattu. Hän oli loputtoman kiinnostunut, mihin tilaisuuksiin sain kutsuja ja keitä virallisissa yhteyksissä tapailin. Hänellä ei tietenkään ollut mahdollisuutta valvoa, missä liikuin, ja siksi hän ajatteli, että minun olisi varmuuden vuoksi ollut paras pysytellä toimistolla hoitamassa niitä asioita, joita hän oli antanut tehtäväkseni. Hän ei kuitenkaan ollut ankara, joten saatoin käyttää tilannetta hyväkseni ja mennä mihin halusin.

Vaikka sota oli syttynyt ja aamu oli poikkeuksellinen, me kävimme tavanomaiseen tapaan läpi listan hoitamattomista tehtävistä. Se tuntui siinä tilanteessa turhalta. Listalla oli taipumus pidentyä, koska lähettiläs teki mielellään mitä kummallisimpia esityksiä ulkoministeriölle. Ne johtivat pitkäaikaiseen kirjeenvaihtoon, mutta eivät päätyneet tuloksiin.

”Kuuluuko autoasialle mitään?” Holsti kysyi.

Lähettiläs oli keväällä esittänyt ulkoministeriölle auton vuokraamista Monsieur Bussienin vuokraamosta, koska matka kokouspaikalle oli Kansainliiton uuden rakennuksen käyttöönoton jälkeen pidentynyt melkein kaksi kilometriä.

”Saimme esitykseen vastauksen. Ministeriö pitää auton vuokraamista liian kalliina.”

”Nyt tilanne on aivan toinen kuin keväällä. Sveitsi on alkanut varautua sotaan ja mobilisoinut takseja, joten niitä

ei ole enää helppo saada. Voitteko tehdä uuden esityksen, jossa tämä perusteluni huomioidaan?”

Lähdin laatimaan uutta esitystä, vaikka tuskin kenelläkään oli enää aikaa vastata siihen. Oli muutakin ajateltavaa. Helsinkiä pommitettiin. Ihmiset tuijottaisivat epäuskoisina taivaalla liikkuvia viholliskoneita kuin hirviölintujen parvia. He eivät osaisi vielä suojautua. Pian he oppisivat.

II

VAROITUS

Sota alkoi samana päivänä, jolloin minun oli määrä tarrjota lounas Gretalle. Vain muutaman raitiovaunupysäkin päässä oli kahvila, jolla oli ylevä nimi Le Lyrique, Runous. Nimensä se oli saanut sijaintinsa takia. Kahvila oli teatterin vieressä, ja teatteriyleisöllä oli tapana kokoontua sinne iltaisin esitysten jälkeen. Silloin siellä saattoi tavata myös näyttelijöitä. Nyt paikalla oli vain yksi iäkkäämpi herrasmies, joka istui nurkkapöydässä piippua poltellen ja sanomalehteä lukien.

Pienikokoinen Greta näytti tyylikkäältä punaisessa kävelypuvussa. Hänen katseensa oli valpas mutta ystävällinen. Hän oli järkevä ja asiallinen, mutta osasi laskea myös tarvittaessa leikkiä. Hänen huomionsa olivat teräviä ja oikeaan osuvia, mutta hän oli myös lämmin ja suhtautui minuun huolehtivasti.

Tilasimme kevyen lounaan ja lasilliset sveitsiläistä roseeviiniä.

Greta oli hyvin perillä kaikesta, mitä lähetystön kulisien takana tapahtui, ja nyt hän halusi puhua lähetystön keittiöön liittyvistä ongelmista. Keittiö sijaiti rakennuksen kellarikerroksessa. Se oli talvisin jäätävän kylmä ja epäterveellinen työpaikka, koska ainoa tuuletus tapahtui auki olevien ikkunoiden kautta. Tarjoilijat kantoivat kellarista kapeita kierreportaita kaiken ruuan ja juoman talon ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevaan juhlasaliin, jossa lähetystön

päivälliset ja cocktail-tilaisuudet järjestettiin. Portaisiin mahtui vain yksi henkilö kerrallaan.

Keskeytin hänet.

”Kyllä, kyllä, tiedämme, että se on hankalaa.”

”Ei vain hankalaa vaan suorastaan terveydelle vaarallista. Se paikka ei vastaa hygienian eikä turvallisuuden osalta täkäläisiä säädöksiä.”

”Mutta Greta, tiedättehän, että lähetystön alueella olemme Suomen maaperällä.”

”Tiedän, mutta juuri siksi emme onnistu palkkaamaan sveitsiläisiä. Olen keskustellut asiasta rouva Holstin kanssa, ja hän on samaa mieltä. Hän lupasi puhua miehelleen.”

Arvelin, että asia voisi päättyä lopulta minun työpöydälleni, ja katsoin parhaaksi vaihtaa puheenaihetta.

”Olen miettinyt, mitä teitte ennen tuloanne ulkoministeriön palvelukseen?”

”Opiskelin yliopistossa kieliä ja valtio-oppia.”

”Entä sen jälkeen, kun valmistuitte, mitä sitten teitte?”

Greta kokosi ajatuksiaan.

”Siitä on kulunut jo niin kauan. Tulin kanslistiksi heti valmistumiseni jälkeen. Hain diplomaatin tehtävää, kun olin ollut viitisen vuotta talossa, mutta en tullut valituksi.”

En tiennyt, että Greta, tai kukaan muukaan nainen, olisi koskaan hakeutunut diplomaatin uralle. Pelkkä ajatus naisesta diplomaattina tuntui vieraalta.

Greta oli tunnettu ranskan, saksan, espanjan ja englannin kielten taidoistaan. Hän tarkasti lähetystöstä lähtevien kirjeiden kieliasun moitteettomuuden eikä päästänyt käsistään mitään puolinaista. Kysyin hieman huvittuneena:

”Mutta miksi teitä ei valittu, teidän olette loistava?”

Hän kertoi, että valituksi tuli eräs miespuolinen juristi, jonka kielitaito oli puutteellinen, mutta hänen kohdallaan

oli muita asioita, jotka painoivat vaakakupissa. Valitsijat olivat katsoneet, että diplomaatin työ ei sopinut neidille. Gretan mahdollinen aviomies olisi joutunut esiintymään rouvan ominaisuudessa. Tuollaista ”viratonta koirasta” olisi ollut vaikea sijoittaa illallispöytään.

Greta ei ollut tottunut puhumaan pitkään itsestään eikä pitänyt sellaista hyvien tapojen mukaisena.

”Millaista teistä on ollut viime aikoina työskennellä herra Holstin kanssa?” kysyin.

”Minun ei pitäisi vastata tuohon mitään. Hän on ystävällinen eikä tarkoita kenellekään pahaa, mutta hän rasittaa itseään liikaa. Hänen vaimonsakin on huolissaan. Herra Holstillalla on heikko sydän.”

”Hän ei ota minua mukaan tapaamisiinsa. Mitä hän ajattelee minusta?”

”Että otatte asiat liian kevyesti, jopa valtiolliset asiat. Teiltä puuttuu valtiollinen moraalit.”

”Mistä tuollaista olette kuullut? Ei hän varmasti itse ole teille kertonut.”

”Kuulin rouva Holstilta.”

”Niin arvelinkin. Se ei kyllä pidä paikkaansa. Minulla on vain toisenlainen tapa hoitaa asioita kuin lähettiläällä.”

Greta vakavoitui.

”Haluaisin kuitenkin varoittaa teitä tietyistä asioista. Varokaa joutumasta väärään seuraan. Kaupunki kuhisee konnia.”

”Minä huolehdin kyllä itsestäni.”

Lounas oli loppuillaan, mutta tunnelma ei ollut enää entisensä.

Gretan varoitukset eivät olleet aivan turhia. Kaupunki vilisi vakoilijoita, jotka pyrkivät rekrytoimaan lähetystöjen työntekijöitä. Kuka tahansa saattoi olla epäluotettava. Kun

aloitin työni Genevessä, venäläiset, saksalaiset, englantilaiset ja ranskalaiset tiedustelumiehet piirittivät minua. He olivat iskeneet silmänsä uuteen tulokkaaseen, joka piti itseään kielitaitoisena ja nokkelana. Viihdyin kaupungin yöelämässä ja elin yli varojeni. Puhuin avoimesti ja olin muutenkin kaikin puolin epäsuomalainen niin, että minus-ta saattoi jopa pitää.

E erityisen hyvin muistan Venäjän kömpelöt rekrytointiyritykset. Minua lähestyneet henkilöt eivät olleet venäläisiä, koska se olisi ollut liian ilmeistä, vaan joidenkin maiden maiden kansalaisia. Serbejä, bulgaareja ja kreikkalaisia varoin eniten. Kuka tahansa heistä saattoi olla vakoilija, oli hän sitten diplomaatti, Kansainliiton virkailija, toimittaja tai kiertelevä liikemies.

Lähestyminen alkoi yleensä niin, että tiedustelumies yritti löytää jonkun yhteisen nimittäjän väliltämme. Se saattoi olla ratsastus, alppihiihto, tennis tai muu urheilu, musiikki, ooppera tai sitten vain huvittelu, kortinpeluu, naiset ja lopulta pelkkä raha. Nautin siitä, että olin askeleen verran heitä edellä.

Talvisota puhkeaa joulukuun taitteessa 1939, ja Suomi etsii apua Kansainliitosta Genevessä. Eri maiden vakoojia vilisevässä kaupungissa lähetystösihteeri Kaius Narvanmaa ajautuu tapahtumien pyörteisiin, joissa on mahdoton sanoa kuka on kuka. Kaius turhautuu hoitaessaan vähäpätöisiä tehtäviä Suomen lähetystössä. Kun hollantilainen Bruno värvää Kaiuksen natsi-Saksan tiedustelupalvelun asiamieheksi, hän tuntee vihdoin saavansa kaipaamaansa arvostusta.

Suhde Turkin suurlähettilään puolisoon, uudet tuttavuudet, jotka ovat kiinnostuneet Suomen suunnitelmista, ja arvoituksellinen nuori pianisti, joka tuntuu tietävän kaiken Kaiuksen sotavangiksi joutuneesta veljestä, johtavat tapahtumavyytiin, jossa Kaius itsekin joutuu kysymään itseltään: olenko maanpetturi vai uhri?

Kosmopoliittinen Geneve diplomaattikutsuineen ja hienoine kahviloineen on pinta, jonka alla päätetään kansakuntien ja yksittäisten ihmisten kohtalosta. Nostalgisen kertomuksen tapahtumat vertautuvat tämän hetken Eurooppaan ja Ukrainaan.

Kansi: Jussi Jääskeläinen